

Validering med mervärde (Ds 2016:24)

Jusek välkomnar departementspromemorian Validering med mervärde (Ds 2016:24). Jusek delar bilden av att det finns stora vinster att göra både för samhälle och individ genom att öka omfattningen av valideringsinsatser, inte minst för invandrade akademiker. Dessa vinster förutsätter dock att systemet uppfattas som legitimt, tydligt och tillgängligt. Av särskild vikt är att valideringen uppfattas som legitim både inom utbildningsväsendet och på arbetsmarknaden.

Validering i första hand insats för individer med relativt stor kompetens, men som saknar formell kvalifikation. Jusek organiserar personer med högskoleutbildning inom juridik, ekonomi, systemvetenskap, personalvetenskap, kommunikation och samhällsvetenskap, en grupp som huvudsakligen saknar behov av validering. Däremot är validering en viktig nyckel för att korta vägen till kvalificerade jobb för invandrade akademiker.

Jusek delar också promemorians bild av att validering av reell kompetens vid högskolan inte fungerar tillfredställande (8.1.2). Trots vissa satsningar under senare år föreligger fortfarande ett antal brister. Först och främst är tillgängligheten till bedömning av reell kompetens begränsad. På många håll brister även kompetensen kring hur bedömning av reell kompetens ska utföras. Detta försämrar likvärdigheten mellan högskolor, vilket i sin tur påverkar såväl kvalitet som legitimitet. Det förekommer även brister i uppföljningen och utvärderingen av genomförda bedömningar och resultat.

Mot bakgrund av ovanstående ser Jusek positivt på att Universitets- och högskolerådet (UHR) fått i uppdrag att, i samråd med lärosätena, utveckla en varaktig struktur för stöd till lärosätena och för samarbete mellan lärosätena gällande bedömning av reell kompetens.¹ Detsamma gäller motsvarande uppdrag till universitet och högskolor och de medel på 30 miljoner årligen 2016-2019 som tillförts arbetet. Jusek saknar dock i promemorian ytterligare steg i denna riktning.

En viktig fråga som saknas i promemorian är ekonomiska incitament för lärosätena att öka tillgången till validering. Även om det är en reglerad skyldighet för universiteten och högskolorna att pröva tillgodoräknande som en del av löpande verksamheten sker detta inte idag tillräcklig omfattning. Samtidigt som validering är samhällsekonomiskt effektivt är det

¹ Regleringsbrev för budgetåret 2016 avseende Universitets- och högskolerådet (U2015/05986/UH, U2015/05953/UH)

en kostsam och tidskrävande verksamhet för lärosätena, som ska genomföras inom ramen för ordinarie budget.

Kompensation för reell validering skulle kunna öka omfattningen och därmed de samhälls-ekonomiska vinsterna.

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) har föreslagit som en möjlig lösning² att högskolorna får ersättning för de kurser som studenten tillgodoräknar sig på samma sätt som de ersätts när en student deltar i ett utbytesprogram utomlands³. En annan tänkbar lösning skulle kunna vara att inrätta en sökbar kurs med ersättning, där individen kan få sin reella kompetens validerad och eventuellt erkänd för tillgodoräknande.

Ett annat problem är att enbart redan antagna till en utbildning har möjlighet att få sin kompetens prövad. Genom att införa möjlighet till ett förhandsbesked kan individen i förväg bedöma hur lång studietid som krävs och därmed fatta välgrundade beslut om det är värt att läsa vidare.

Jusek delar även bilden AV att informationsbrist är ett stort problem och välkomnar därför att angivna myndigheter, inte minst Universitets- och högskolerådet (UHR), föreslås få i uppdrag att utforma information som är lättfunnen och lättåtkomlig för den enskilde (5.4). Däremot saknar Jusek ett motsvarande uppdrag till Länsstyrelserna för att informera om möjligheten till validering till asylsökande. Även universitet och högskolor bör omfattas av informationsuppdraget.

Uppföljning och utvärdering är viktigt ur ett kunskapsperspektiv, men fyller även en funktion som styrmedel för att öka omfattningen valideringsinsatser. Jusek stödjer därför förslaget att Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ges i uppdrag att i samarbete med Universitets- och högskolerådet (UHR) lämna förslag till hur en förbättrad statistisk uppföljning av lärosätenas bedömning av reell kompetens för behörighet och tillgodoräknande kan utformas (5.5). Denna bör inte bara redovisa omfattning utan även vilka effekter valideringen får i form av kortare utbildningstid.

Trots att det ligger något utanför ramen för promemorian vill Jusek poängtera att validering av reell kompetens endast får ett värde om det också samtidigt finns reella möjligheter att komplettera med den utbildning som saknas. Frågan om tillträde samt tillgång till kompletterande utbildningar och korta kurser är därför avgörande för att valideringen av reell kompetens ska ge de vinster för samhälle och individ som är önskvärt. Jusek välkomnar därför satsningarna på nya kompletterande utbildningar för akademiker med utländsk examen, men vill samtidigt påpeka att de är långt från heltäckande. Inte minst kompletterande utbildning för jurister saknas fortfarande. Samtidigt har antalet antagna till korta kurser och program har minskat på senare år, liksom andelen utbildningar på deltid, kvällar och helger och sommarkurser.

²SUHF:s projekt om validering av reell kompetens (2002) s. 11

³Ur universitetens och högskolornas regleringsbrev: ersättning för helårsstudenter lämnas för studenter som gör studieuppehåll för att bedriva en del av sina studier på utbytesprogram vid ett utländskt universitet motsvarande högst 120 högskolepoäng. Studenterna ska före utlandsvistelsen ha fullgjort studier om minst 60 högskolepoäng vid berört lärosäte.

Sammanfattningsvis ser Jusek förslagen i promemorian som steg i rätt riktning, men önskar att förslagen hade gått längre för att rätta till de brister som finns gällande validering av reell kompetens vid högskolor och universitet.

Jusek

Magnus Hedberg
vd

Charlotte Tarschys
ansvarig utbildning och integration